

Παράδειγμα σύνταξης ερμηνευτικού σχολίου

Κωνσταντίνος Μάντης, ΠΕ02

Ερμηνευτικό σχόλιο

- Είναι ένα γραπτό σχόλιο, περιορισμένης έκτασης, που περιλαμβάνει την ανάπτυξη αφενός του βασικού, για τους μαθητές, ερωτήματος/θέματος του κειμένου και αφετέρου της ανταπόκρισής τους σε αυτό.
- Στο ερμηνευτικό σχόλιο, ο μαθητής δεν περιορίζεται στο «τι λέει το κείμενο» αλλά επεκτείνεται στο «τι σημαίνει για τον ίδιο».

Αξιολόγηση ερμηνευτικού σχολίου

13-15

Κατανόηση και ερμηνεία του λογοτεχνικού κειμένου

- Πολύ καλό επίπεδο κατανόησης των ιδεών και του συναισθηματικού κλίματος του κειμένου.
- Πολύ καλή τεκμηρίωση της απάντησης με αναφορές-παραπομπές στο κείμενο.

Κειμενικοί δείκτες και στοιχεία συγκειμένου (του λογοτεχνικού κειμένου)

- Πολύ καλή αναγνώριση συγγραφικών επιλογών
- Πλούσιες αναφορές παραδειγμάτων από το κείμενο και σε διαφορετικά πεδία των συγγραφικών επιλογών (σχετικά με τη γλώσσα, την τεχνική, το ύφος, τα εκφραστικά σχήματα κ.λπ.)

Οργάνωση και γλωσσική έκφραση ερμηνευτικού σχολίου

- Πολύ καλή παρουσίαση της ερμηνευτικής εκδοχής με την απαραίτητη αλληλουχία και συνοχή
- Ακρίβεια στη χρήση γραμματικοσυντακτικών φαινομένων
- Πλούσιο λεξιλόγιο

Γιάννης Ρίτσος «Η απόγνωση της Πηνελόπης»

Δεν ήτανε πως δεν τον γνώρισε στο φως της παραστιάς· δεν ήταν τα κουρέλια του επαίτη, η μεταμφίεση, - όχι· καθαρά σημάδια: η ουλή στο γόνατό του, η ρώμη, η πονηριά στο μάτι. Τρομαγμένη, ακουμπώντας τη ράχη της στον τοίχο, μια δικαιολογία ζητούσε, μια προθεσμία ακόμη λίγου χρόνου, να μην απαντήσει, να μην προδοθεί. Γι' αυτόν, λοιπόν, είχε ξοδέψει είκοσι χρόνια, είκοσι χρόνια αναμονής και ονείρων, για τούτον τον άθλιο, τον αιματόβρεχτο ασπρογένη; Ρίχτηκε άφωνη σε μια καρέκλα, κοίταξε αργά τους σκοτωμένους μνηστήρες στο πάτωμα, σα να κοιτούσε νεκρές τις ίδιες της επιθυμίες. Και: «καλωσόρισες», του είπε, ακούγοντας ξένη, μακρινή, τη φωνή της. Στη γωνιά, ο αργαλειός της γέμιζε το ταβάνι με καγκελωτές σκιές· κι όσα πουλιά είχε υφάνει με κόκκινες λαμπρές κλωστές σε πράσινα φυλλώματα, αίφνης, τούτη τη νύχτα της επιστροφής, γυρίσαν στο σταχτί και μαύρο χαμοπετώντας στον επίπεδο ουρανό της τελευταίας καρτερίας.

Πέτρες, Επαναλήψεις, Κιγκλίδωμα, 1972, Εκδόσεις Κέδρος

Ποιο θεωρείτε ότι είναι το κρίσιμο θέμα που προκύπτει από τη στάση της ηρωίδας του ποιήματος και ποια είναι η δική σας άποψη σχετικά με αυτό; (150-200 λέξεις)

1^ο βήμα: Αναζήτηση κεντρικού θέματος/ερωτήματος

Καταγραφή λέξεων/φράσεων ιδιαίτερης νοηματικής βαρύτητας:

- Δεν ήτανε πως δεν τον γνώρισε...
- Τρομαγμένη... μια δικαιολογία ζητούσε
- Γι' αυτόν, λοιπόν, είχε ξοδέψει είκοσι χρόνια
- Ρίχτηκε άφωνη σε μια καρέκλα
- σα να κοιτούσε νεκρές τις ίδιες της επιθυμίες
- Και: «καλωσόρισες», του είπε, ακούγοντας ξένη, μακρινή, τη φωνή της
- γυρίσαν στο σταχτί και μαύρο χαμοπετώντας στον επίπεδο ουρανό της τελευταίας καρτερίας

Κωδικοποίηση κεντρικών πτυχών του θέματος:

- Η αίσθηση απογοήτευσης της Πηνελόπης κι η διάψευση των προσδοκιών της, εφόσον ο Οδυσσέας, τον οποίο περίμενε για είκοσι χρόνια, δεν μοιάζει πλέον να αξίζει την τόση αναμονή και τα όσα θυσιάσε για χάρη του.
- Η επίγνωση του πλήθους των στερήσεων που βίωσε αναμένοντας την επιστροφή εκείνου.
- Η επιλογή της Πηνελόπης να συμβιβαστεί -για άλλη μια φορά- και να αποδεχτεί πως ο Οδυσσέας, παρά τις προφανείς ελλείψεις του, είναι αυτός με τον οποίο οφείλει να περάσει τη ζωή της.
- Η συμβολική διάσταση του ποιήματος και κατ' επέκταση η παρόμοια διάψευση που βιώνουν πολλοί άνθρωποι όταν εκείνο για το οποίο αγωνίζονταν κι εκείνο το οποίο προσδοκούσαν για χρόνια, δεν ανταποκρίνεται τελικά στις προσδοκίες τους.

Κύριο θέμα: Η διαχείριση της έντονης απογοήτευσης που προκύπτει, όταν μετά από πολύχρονη αναμονή το άτομο βλέπει την υλοποίηση των ονείρων του και διαπιστώνει πως η νέα πραγματικότητα είναι κατώτερη των προσδοκιών του.

2ο βήμα: Αξιοποίηση στοιχείων συγκειμένου

Ο ποιητής δίνει τη δική του εκδοχή στον γνωστό μύθο, που βασίζεται στην παροιμιώδη αφοσίωση της Πηνελόπης, ανατρέποντας την υπάρχουσα αντίληψη.

Πρόθεσή του είναι να αποδεσμεύει τα κεντρικά πρόσωπα από το αρχαιοελληνικό πλαίσιο και να προσδώσει στην ιστορία τους συμβολική διάσταση.

Υπ' αυτή την έννοια αίρονται οι αντιλήψεις της εποχής που ήθελαν τη γυναίκα να παραμένει κατ' ανάγκη πιστή στον απόντα σύζυγο.

Η επιλογή της Πηνελόπης εδώ, όπως κι η επιλογή κάθε ανθρώπου που αφοσιώνεται στην επίτευξη ενός στόχου, είναι αμιγώς προσωπική της.

3^ο βήμα: Αξιοποίηση κειμενικών δεικτών & κατάλληλων χωρίων του κειμένου

- Επιλογή παντογνώστη αφηγητή που μας φανερώνει τα συναισθήματα της Πηνελόπης, προκειμένου το ποίημα να μη διαβάζεται ως προσωπική μαρτυρία της ηρωίδας, αλλά ως μια σύνθεση ευρύτερων προεκτάσεων.
- Χρήση **ασύνδετου σχήματος**, ώστε να διαφανεί η συναισθηματική ταραχή της ηρωίδας (μια δικαιολογία ζητούσε, μια προθεσμία ακόμη λίγου χρόνου, να μην απαντήσει, να μην προδοθεί).
- Χρήση **ρητορικού ερωτήματος** (Γι' αυτόν, λοιπόν, είχε ξοδέψει είκοσι χρόνια, είκοσι χρόνια αναμονής και ονείρων, για τούτον τον άθλιο, τον αιματόβρεχτο ασπρογένη;).
- **Επανάληψη** (είκοσι χρόνια – είκοσι χρόνια).
- **Παρομοίωση** (σα να κοιτούσε νεκρές τις ίδιες της επιθυμίες).
- **Μεταφορική και συμβολική** χρήση του λόγου (όσα πουλιά είχε υφάνει με κόκκινες λαμπρές κλωστές σε πράσινα φυλλώματα, αίφνης,... γυρίσαν στο σταχτί και μαύρο).

4^ο βήμα: Διερεύνηση συναισθηματικού κλίματος

Η απογοήτευση της Πηνελόπης κι ο επώδυνος συμβιβασμός της με μια πραγματικότητα που πρόσμενε, αλλά διαφέρει πάρα πολύ απ' ό,τι προσδοκούσε, συνιστούν το κυρίαρχο συναισθηματικό κλίμα του ποιήματος, φανερώνοντας πώς έχουν βασική σημασία για τον ποιητή.

Απ' την αρχή, άλλωστε, ο ποιητής εστιάζει την προσοχή του στη συναισθηματική κατάσταση της ηρώιδας, προκειμένου να αναδείξει εναργέστερα το θέμα της ποιητικής του σύνθεσης.

Σύνταξη ερμηνευτικού σχολίου

Το κρίσιμο θέμα που προκύπτει από τη στάση της ηρωίδας είναι το πώς οφείλει να αντιμετωπίζει κανείς τη διάψευση των προσδοκιών του, όταν μετά από πολυετή αναμονή ή προσπάθεια βλέπει τα όνειρά του να υλοποιούνται, μόνο και μόνο για να συνειδητοποιήσει πως πλέον δεν ανταποκρίνονται σε όσα έχει πράγματι ανάγκη ή επιθυμεί. Η ηρωίδα βιώνει έντονα συναισθήματα απογοήτευσης («Ρίχτηκε άφωνη σε μια καρέκλα») και αντικρίζοντας τους σκοτωμένους πια μνηστήρες αναλογίζεται πόσα θυσίασε για χάρη του Οδυσσέα, όπως αυτό δηλώνεται με τη χρήση μιας παρομοίωσης: «σα να κοιτούσε / νεκρές τις ίδιες της επιθυμίες». Παρά το γεγονός, ωστόσο, ότι θεωρεί πως ο άνδρας αυτός δεν άξιζε την τόση αναμονή -με την ένταση της απογοήτευσής της να γίνεται αντιληπτή μέσω ενός ρητορικού ερωτήματος («Γι' αυτόν, λοιπόν, είχε ξοδέψει είκοσι χρόνια αναμονής και ονείρων...»)- επιλέγει να συμβιβαστεί με τη νέα πραγματικότητα. Επιλέγει να διαχειριστεί με ωριμότητα τη ματαίωση των προσδοκιών της, υπομένοντας τον «επίπεδο ουρανό της τελευταίας καρτερίας», όπως εναργώς αποδίδεται με μεταφορικό λόγο η αίσθηση της παραίτησης από κάθε περαιτέρω επιδίωξη της ευδαιμονίας.

Κατά τη γνώμη μου, η επιλογή της ηρωίδας φανερώνει τη συνετή μεν στάση ενός ατόμου που κατανοεί πως δεν είναι εφικτό να ζει κανείς σε μια διαρκή αναμονή μιας ιδανικής κατάστασης, αποτελεί, εντούτοις, έναν οδυνηρό συμβιβασμό. Θεωρώ, δηλαδή, πως οι άνθρωποι θα πρέπει να είναι πρόθυμοι να αναθεωρήσουν παλαιότερους στόχους τους και να θέσουν νέους, οι οποίοι θα ανταποκρίνονται πληρέστερα στις ανάγκες τους, όπως έχουν διαμορφωθεί με το πέρασμα του χρόνου.

[Λέξεις: 244]